

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון מס' 179
אלול תשע"ה

אנו מציינים את הענין, בשביל ללמד על החשיבות הגדולה ללמוד את החלק המעשי של עירובין בצורה מומחשת, שהתועלת שלה גדולה ועצומה. אברכים רבים אומרים שגם אחרי שלמדו בכלל עירובין בעיון, ואף נגשו לחלק ההלכתי, לא הצליחו להבין את החלק המעשי, עד שהשתתפו פעם אחת באחד השיעורים, ומאז כל המושגים שהם לומדים, מתחברים ישר אל הפרקטיקה המעשית, לכן השיעורים האלו חשובים מאוד לכל מי שרוצה לדעת באמת.

קשיירת החוט לסורג, לגג, מה כשר ללחי

נקח דוגמא של אחד המקרים, שבדרך כלל השואל אומר רק את הפרטים הטכניים שיש לו, והמשיב צריך לחשב איזה נושא הלכתי קשור עליו. מתקשר אברך שנמצא בישוב כלשהו ושאל האם אני יכול לקשור את החוט לסורג וזה יהיה צורת הפתח.

בשאלה זו חסר ידע בסיסי אבל זה מובן, כי באמת הנושא הזה נמצא אצל רבים מחוץ לתחום. והמשיב מסביר שזה לא מועיל, כי צריך שיהיה עמוד או לחי מתחת החוט, וכשקושרים לסורג של החלון אין עמוד כלל. אלא צריך להעמיד מתחתיו לחי. השואל מסתכל סביבו אולי תצוד עינו איזה קרש זרוק שיביא לו את הפתרון, אבל אין משהו לענין.

ושבו הוא שואל אם יקשור את החוט מעל הגג של הצימר, א"כ הצימר יהיה העמוד. והמשיב עונה ומסביר שהקיר אינו כשר להחשב עמוד, כמבואר במג"א (סי' שס"ג ס"ק כ"ח) שהכתלים של המבוי אינם כשרים לעמודי צורת הפתח, והראיה שאם לא כן כל "קורה" שבפתח המבוי, שישתבש על שני כתלים, תחשב "צורת הפתח", ונפק"מ שנוכל להתיי אף יותר מי אמות. וממש"כ במשנה שקורה אינה מתירה יותר מי אמות, מוכח שהכתלים אינם כשרים לעמוד, אלא צריך דבר שיבלוט מעבר למחיצות. ובאופן שמדובר בצימר קטן שאינו הכותל של החצר, אולי נאמר שהוא כמו עמוד גדול בקצה החצר, ואינו דומה לדברי המג"א. אבל כותב המקור חיים (בתיקון עירובין) שאם יש בו אורך ד' אמות, נחשב לכותל, ואינו כשר לעמוד, והחזו"א מפסק בדברי המקור חיים, ומ"מ למעשה כותב לחשוש שהלחי לא יבלוט ממקום החוט ולפנים ג' או ד' טפחים, וכך נוהגים להקפיד. ולפ"ז רק אם יקשור בתחילת הקיר של הצימר, יש מקרים שהקיר יהיה כשר לעמוד. אבל כשהצימר צריך להיות בתוך העירוב עם הפתח שלו, אינו מועיל לקשור סתם לקיר הצימר, אלא צריך לחי לפניו.

השואל הבין שהוא חייב למצוא לחי, הוא מעיף מבט ורואה מדף זרוק, ושואל האם זה כשר ללחי. המשיב חוקר ושואל מהי צורת הקרש, מה האורך שלו. כמובן שאין לו מטר למדוד, וצריך להדריך את השואל שיכנס לחדר שלו, וימדוד לפי המשבצות של המרצפות או הקרמיקות, ולנחש איזה גודל של קרמיקות יש לו. לאחר שהלך ומדד התברר שהמדף הוא רק 70 ס"מ כדרכם של מדפי הארונות, וא"כ אין בו שיעור י טפחים.

במה להקפיד בלחי שאינו רחב

לחי ממוקד דק לפני הצימר
הצוק מן הקיר

השואל חוזר ואומר שהוא מצא שם קרש של בניה שרחבו 40 ס"מ, וארכו קצת יותר ממטר, האם הוא כשר ללחי. והמשיב עונה לו בשמחה, לאחר המשא ומתן הארוך, הקרש הזה הוא טוב, אבל מיד הוא מוסיף שבדרך כלל משתמשים בלחי יותר רחב [מפני נדנדו החוט, וגם בשביל שהחוט יהיה מכוון כל העמוד, גם מעל החלק התחתון של העמוד], אבל כעת שאין הרבה ברירות, תשתמש בו באופן שתקשור אותו בצורה ישרה, שלא יהיה עקום, ועי"ז החוט מעל כל העמוד.

העידוד של הציבור בהוצאת גליונות "תיקוני עירובין"

לאחר תקופת בין הזמנים חוזרים אנו בסיעתא דשמיא להמשיך בהוצאת הגליונות המיוחדים "תיקוני עירובין", העוסקים בדיני עירובין המעשיים בזמנינו, עם השאלות המתחדשות ודוגמאות מהנעשה בשטח, הכרעות הרבנים והמקורות בפוסקים.

בימי בין הזמנים שמחנו לפגוש אנשים רבים, וחלקם רבנים ומורי הוראה, שסיפרו שהם קוראים בקביעות את הגליונות, מעניינים בהם ומפלפלים בהם, ושאלו מתי יהיה הגליון הבא. דברים אלו נותנים לנו כח להמשיך במאמץ הגדול, בנשיאת המערכת של העירובים, הכוללת כמה וכמה תחומים, ופועלת בכל רחבי הארץ ב"ה, כ"י. ויהי רצון שבזכות הציבור נזכה להצליח בכל המערכות ובכל הפעולות, לזכות את הרבים גם בלימוד ההלכות וידיעת הדינים, וגם בקיום המעשי, בהקמת עירובים כשרים ומהודרים ובפיקוחם, ובזהירות הטלטול במקומות שאינם מפקחים כהלכתם.

פעילות רחבה במענה הטלפוני של המוקד

בימי בין הזמנים המשיכה פעילות רבה במוקד העירוב, בכמה תחומים בנושא העירובים. בפרט במענה הטלפוני, שבשנה זו הגיע לשיא מיוחד. בכל ימי השבוע התקשרו אנשים רבים לשאול בהלכות עירובין, ולברר על מקומות שונים האם יש בו עירוב ומהי רמת הכשרות שלו. ובפרט בימי שישי, הגיעו למוקד הטלפוני מאות שיחות ברצף, וחלקם נתקלו בקו תפוס. יש לציין שהשתדלנו לתת מענה עד כמה שאפשר, ולחזור אל המתקשרים שלא נענו, ובכל זאת היו מעט שלא קיבלו מענה, עקב הביקוש העצום שהתפרץ באותן שעות.

מצד אחד אנו מתנצלים בזאת למי שלא קיבל מענה, או שהיה צריך להתקשר מספר פעמים כדי לקבל מענה. ומצד שני אנו מודים לה; ומתפללים כה יתן ה' וכה יוסיף, שהצימאון הגדול של הציבור לדעת את הלכות עירובין ולקיימם, יוסיף ויגדל ויתרחב. ושה' יתן לנו את היכולת והאמצעים להשיב ולעזור לכולם, להורות לעם ה' כהלכה לאמיתיה של תורה, ושלא ייצא ממשול ח"ו מתח"י.

בשנה קודמת כתבנו לציין התקדמות גדולה של הציבור, שהיתה ניכרת מן השאלות, שהיו הרבה משפחות שזכרו לברר על העירוב, וגם ניסו לסדר עירוב למתחם שבו הם שהו בשבתות בין הזמנים, והמשיב היה צריך להדריך אותם בפרטות, מה לבדוק ואיך לעשות, לשאוב מהם את הפרטים הנצרכים מבחינה הלכתית, ולהבין מתוך דבריהם איזה הלכות הם צריכים לדעת. בשנה זו נוספה התקדמות נוספת שהיתה ניכרת מתוך השאלות, שרבים מן השואלים היו נמצאים בענין, הם כבר ידעו את ההלכות הבסיסיות, הם ידעו איזה פרטים הם צריכים לשאול, כמובן שהמשיב היה צריך עוד לחקור ולברר פרטים נוספים, אבל הרבה הם כבר ידעו, והיה שייך לדבר איתם בשפה ההלכתית.

התועלת הגדולה בשיעורים ובסידורים הממחישים את ההלכות

דרך אגב, יש להוסיף שהרבה מהשואלים ציינו מהיכן יש להם את הקשר וההבנה לנושא העירובין, מהשיעורים של ההלכות האקטואליות והשקופיות שנמסרו ברחבי הארץ במקומות שונים, אחד היה בשיעור בבכ"ס פלוני בבני ברק בחוה"מ פסח, והשני משיעור בירושלים, השלישי משיעור שנמסר להם בקעמפ בישיבה, והרביעי מהסיוור שהוא השתתף בעיר פלונית ע"י ההמחשה בתמונות ובראיית הדברים בשטח, ניתן לרכוש את הידיעות המרכזיות בצורה טובה במיוחד, שלמרות שאין מספיקות בשביל להיות מורה הוראה בעירובין, וגם לא בשביל לדעת לפסוק שאלות רבות, אבל הם נותנים את החיבור לנושא, ואת הידיעות הבסיסיות, שהן החלק החשוב כדי להתחיל.

א. במקרה שלי התקרה פתוחה משלשה צדדים, ובמצב כזה אין אומרים פי תקרה יורד וסותם (כמ"ש ברמ"א בסוס"י שס"א). ב. התקרה יורדת בשיפוע מועט, והשו"ע (שם) כותב שבתקרה משופעת לא אומרים פי תקרה יורד וסותם. אבל שאל השואל מהו שיעור השיפוע שמקלקל את דין פי תקרה. האם כל שיפוע שניכר לעין פוסל ובאמת בדבר זה אין שיעור ברור, וצ"ע למעשה. ג. כאשר יש קורות

תומכות מתחת התקרה, האם הם מקלקלים את סיומת התקרה. והנה דין זה שהתקרה תהיה חלקה מבואר בתוס', וכן הובא בחזו"א להלכה. אלא שבמצב כזה התקרה אינה פגומה, ורק מתחתיה יש דברים קבועים ומחויבים לתקרה.

בדיני פי תקרה, ישנם פרטים רבים, שלצערנו הפוסקים לא האריכו בהם, ולא ביארו מספיק את כוונת הראשונים בדינים שהם יסדו. ולכן ישנם מקרים רבים שאין בהם הכרעה ברורה. בשבועות אלו אנו עוסקים בדיוק בנושא זה, במסגרת השיעורים השבועיים של חבורת האברכים ללימוד הלכות עירובין, בערים ירושלים, בית שמש, מודיעין עילית. במהלך השיעור יובאו בעז"ה נידונים רבים, על תקרות מעוגלות, משופעות, שיעור רוחת התקרה, מספר המחיצות הקיימות תחתיה. מתי היא יכולה להשלים חלק מהיקף גדול, ומה הדין לומר עומד מרובה מפי התקרה, ועוד.

מתי קורות של התקרה כשרות לצורה פ'

בנוגע לשאלה השניה האם עמודי הגג יכולים לשמש לצורת הפתח. הנה מצד מה שהם לא נעשו לשם כך, אפשר לכוון עליהם כעת שישמשו לכך, והם יהיו כשרים כמו שפסק החזו"א (סי' קי"א ס"ק ה') בנידון זה שדנו הפוסקים לענין השתמשות בחוטי הטלגרף (הובא במשנ"ב סו"ס ס"ב). אבל הבעיה היא שחלק מהקורות אינם מעל העמודים, ובמצב כזה הרי צורת הפתח שעשאה מן הצד פסולה (שו"ע סי' ס"ב). לכן רק בצדדים שבהם יש קורה שיושבת מעל שני עמודים, ניתן להחשיב אותה לצורת הפתח. ובשאר הצדדים צריך לעשות מחיצות בצורה אחרת, ע"י גדר, או ע"י שיבנו צורת הפתח נפרדת.

באחד מהמקומות שקראו למוקד העירוב לעשות עירוב למתחם ביישוב בצפון, ששהו בו כעשרה משפחות אברכים, היתה פירצה שהיה עליה סככה, והנציג של המוקד ראה שאי אפשר להשתמש בסככה מדין פי תקרה, כיון שהיא משופעת מאד. אבל הוא רצה להשתמש בעמודים שלה עם הברזל שמחזיק את הסככה, שיחשבו צורת הפתח. הוא התבונן בעמודי הברזל, והבחין שהברזל שמחזיק את הסככה (שאמור לשמש כמשקוף) נמצא בין העמודים ולא מעליהם. וא"כ זו צורת הפתח מן הצד ואינה כשרה.

ואע"פ שהברזלים מולחמים יחד יפה, וא"כ הם דבר אחד שלא שייך בו פסול של מן הצד (כמבואר בחזו"א סי' ע') לגבי יציקת בטון, שעשו את היציקה השוכבת בין העמודים, ובכל זאת היא כשרה כיון שהכל נעשה לדבר אחד. מ"מ הוראת פוסקי זמנינו שברזלים מולחמים אינם נחשבים יחידה אחת, כיון שניכר צורת החיבור שלהם, וכאן הרי היא מן הצד. אבל הוא מצא פתרון קל, והצמיד לעמודי הברזל עוד מקל דק, מהצד הפנימי. ובמקרה זה אין כאן צורך בלחי רחב, כיון שהמשקוף מברזל יציב, וגם המקל שמוצמד לעמדו ברזל הוא יציב. אלא שהיה צורך לחבר את המקל באופן שיעמוד ישר מאוד, כדי שיהיה קו רצוף מאונך לשני עמודי מתחת המשקוף. [ויש בזה תוספת חידוש, שאע"פ שהמשקוף יהיה מעל כל העמוד, גם אם הוא יהיה קצת אלכסוני. מ"מ מהלכות מחיצה יתכן שצריך שיהיה קו מאונך מלמעלה עד למטה שיהיה בו עמוד. ועיין בזה].

בדברים אלו הבאנו נידונים רבים וחשובים, שכולם נוגעים שלשה מקרים בלבד, מתוך שלל המקרים שהגיעו למוקד העירוב. דברים נוספים שזכינו בס"ד להתקדם בימי בין הזמנים, יובאו א"ה בגליון הבא.

מגבית ראשונה הושלמה - העבודות בעיצומן

מגבית שניה יוצאת לדרך - פרטים בעז"ה בגליון הבא

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL.COM

(בתמונה המצורפת מדובר במקום אחר, שהבודק של המוקד נתבקש להגיע ולסדר עירוב, ושם הוא ראה לחי שנשאר מקבוצה אחרת שעשתה עירוב כעין הדוגמא הנ"ל. אלא שכאן יש בעיה אחרת שהעמידו את הלחי רחוק מהקיר יותר מג' טפחים. [מחמת הספסל עצמוד לקיר]. ובה כתב המשני"ב (סי' ס"ג ס"ק כ"ג) שיש להחמיר שלא תהיה פירצה בין הלחי למחיצה. והחזו"א מצדד להקל באופן שהפירצה רק בצד את של הפתח, ולא בשני הצדדים).

בצורה כזו המשיב עונה לשואלים הרבים, שמחפשים פתרונות בישובים שנקלעו אליהם מרצונם, מחוסר ידיעה למצב העירוב שבמקום, ועושים מאמצים לעשות עירוב לחצר, כדי שלא ייכשלו בני משפחתם בטלטול האסור.

שואלים רבים שהיו בקיאים בשאלות ההלכתיות

אבל בשנה זו היו גם הרבה מהשואלים שהגדירו מעצמם את ההגדרה ההלכתית שנוגעת לענינם, לא היה צריך להסביר להם שצימר אינו עמוד, ולא היה צריך להסביר להם מהו אורך הקרש. אמנם היו להם הרבה שאלות, אבל שאלות ברמה אחרת. נקח דוגמא אחת, אברך הגיע לאחד הכפרים עם כמה משפחות חרדיות, ובכפר לא היה עירוב כלל. המשפחות שהו בשלשה מבנים שאינם סמוכים, והיו חייבים לעשות עירוב ביניהם, בשביל שלא יכשלו בהוצאת חפץ כלשהו, וגם בשביל שיוכלו בשבת להביא את הילדים למקום שאוכלים בו. האברך ידע מראש על המשימה, והצטייד בחוטים, על דעת שיחפש שם לחיים. הוא הגיע ומצא חביות פלסטיק גדולות.

כאמור האברך ידע את ההלכות של צורת הפתח, ולקח עמוד וקשר את החוט קצת בגובה כדי שיוכלו לעבור תחתיו, ואז העמוד שהיה קרש דק התעקם ממתיחת החוט. הוא לקח את החביות, והעמידם תחת החוט כהלכה, אלא שהתעוררה לו שאלה בכשרות החביות ללחי, כיון שהחבית מעוגלת בחלקה העליון והתחתון, האם אין בה פסול של פתחי שימאי? וכן יש בה כמה בליטות באמצע גובה החבית, האם זה לחי כשר לכתחילה.

הגדרת פתחי שימאי בחביות מעוגלות ובבליטות

והנה בענין זה אין הגדרה ברורה, מה נחשב פתחי שימאי ומה לא. עיקר הענין הוא שהפתח צריך להיות עשוי כדרך הפתחים, ואם הוא עשוי מדבר שבור, כמו קיר באמצע בניה שיש בו אבן בולטת ואבן שוקעת, זה נחשב פתחי שימאי (עירובין דף יא), לפ"ז מציין המשנ"ב שיש אוסרים גם לחי מעץ שיש בו בליטות ושקעים, כיון שאינו חלק, אלא צריך להסיר את הבליטות ולהחליק אותן. אבל הוראת מורי ההוראה שאם יש בליטות קטנות שעשויות לנוי של הדבר, אין בו חשש של פתחי שימאי. ולכן חבית כשרה להיות לחי, למרות שבכל החביות יש מעט שקיעות ובליטות מעוגלות, הרי זה הצורה המתוקנת של הדבר, [ובצירוף שהבליטה אינה בולטת הרבה]. אבל חביות שהקמטו בצורה שאינה תקינה, יש בהם דין פתחי שימאי. כמו כן יש שמסתמכים על עמודי תאורה חדשים [הירוקים], שהחלק התחתון שלהם רחב ובלוט כעין חבית, ויש עליו בליטה מעוגלת סביב העמוד לנוי. וגם בזה הוראת מורי ההוראה להכשירו, שאין בו דין של פתחי שימאי. [אמנם צריך למדוד ולהיזהר מאוד שהעמוד לא יהיה עקום, משום שאז יהיה חסרון שהחוט אינו מכוון מעל החלק הרחב, ויפסל לגמרי].

כמו כן מצד הצורה המעוגלת של החבית, במקרים אלו שהחבית מתעגלת מעט, יש לצדד שהיא כשרה, למרות שבמצב זה ההוראה פחות ברורה, מצד שיעור נטיית העיגול, ואכמ"ל.

נידונים רבים בהלכות פי תקרה בגגות שבמרפסות

שאלה נוספת שהייתה במקום אחר, במקום שהיה גג על המרפסת של הבית, מתי אפשר להחשיב את גג המרפסת לפי תקרה יורד וסותם, שיהיה אפשר להתיר את הטלטול למרפסת גם ללא צורת הפתח או עומד מרובה, והאם אפשר שעמודי הגג העומדים תחתיו, ייחשבו לצורת הפתח. גם במקרה זה השואל ציין מיד את הנתונים ההלכתיים, ואמר מעצמו כמה דינים, הנוגעים להרבה אנשים שמסתפקים בשאלות במקרים כאלו.

